

**YLITORNION
SEURAKUNTA**

**YMPÄRISTÖOHJELMA
2025 - 2030**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	HIILINEURAALI KIRKKO 2030-STRATEGIA.....	5
3	TALOUSPÄÄLLIKÖN TERVEHDYS	6
4	YLITORNION SEURAKUNNAN TAVOITTEET KAUDELLE 2025 - 2030	6
4.1	Ympäristötiedon lisääminen	7
4.1.1	Toimenpiteet.....	7
4.2	Vähennetään toiminnan hiilidioksidipäästöjä.....	7
4.2.1	Toimenpiteet.....	7
5	YMPÄRISTÖDIPLOMI, YMPÄRISTÖTYÖ	9
5.1	Kirkon oma ympäristöjärjestelmä	9
5.2	Ympäristödiplomikoulutus	10
5.3	Ympäristövastaava.....	10
5.4	Ympäristöohjelman seuranta.....	10
5.5	Ympäristödiplomin uusiminen	11
5.6	Ympäristöviestintä.....	11
6	YMPÄRISTÖTYÖN VUOSIKELLO	11
7	TOIMINTA JA TALOUS	11
7.1	Toiminta- ja taloussuunnitelmat.....	12
7.2	Toimintakertomus.....	12
7.3	Hankintaohjeet ja -koulutus	12
7.4	Ympäristömerkityt tuotteet ja ympäristösertifikaatit	13
7.5	Uusio- ja kierrätystuotteet.....	13
7.6	Vastuullinen sijoittaminen.....	13
7.7	Hiilineutraalius ja päästöjen kompensointi.....	13

7.8	Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia	14
8	YMPÄRISTÖKASVATUS	14
8.1	Ympäristökasvatus	15
8.1.1	Hartaus- ja jumalanpalveluselämä	15
8.1.2	Ympäristökasvatus kasvun kaaren eri vaiheissa	15
8.1.3	Leirit, retket ja tapahtumat	15
8.1.4	Rippikoulu ja isostoiminta	15
8.1.5	Verkostoyhteistyö	16
8.2	Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello	16
8.3	Ympäristökasvatussuunnitelma	16
9	JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS OSA HIILINEUTRAALISUUTTA	16
9.1	Jätelaki	16
9.2	Kunnalliset jätehuoltomääräykset	17
9.3	Vaaralliset jätteet	17
9.4	Jätehuoltovastaava ja -koulutus	17
9.5	Kiertotalous	17
9.6	Lajittelun mahdollistaminen ja kompostointi	18
9.7	Jätteiden määrän vähentäminen ja kierrätys	18
10	KEITTIÖ JA RUOKA	18
11	KIIINTEISTÖT JA NIIDEN HOITAMINEN	19
11.1	Energiavastaava	19
11.2	Kiinteistöjen käyttö ja ylläpito	19
11.3	Uusiutuva energia	20
11.4	Energiankulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuus	20
12	HAUTAUSMAAT- JA VIHERALUEET	20
12.1	Hautausmaiden hoitosuunnitelmat	21
12.2	Perennahoito	21
12.3	Hautausmaiden ja viheralueiden kulttuuriarvojen inventointi	21
12.4	Kevyemmän hoidon alueet	22

12.5	Vieraslajien torjunta	22
12.6	Kemikaalihaittojen ehkäisy.....	22
12.7	Vedenkulutuksen pienentäminen	22
12.8	Hautojen hoito.....	22
12.9	Hautausmaiden ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntäminen	23
12.10	Hiljaisuuden alueet.....	23
13	METSÄT JA LUONNONALUEET	23
13.1	Metsänhoitosuunnitelma	23
13.2	Metsien sertifiointi	24
13.3	Vapaaehtoinen luontokohteiden suojelu	24
13.4	Lintujen pesimärauhan kunnioittaminen.....	24
13.5	Metsien monimuotoisuuden turvaaminen	24
13.6	Virkistyskäyttö ja viljelymaat.....	25
14	LIIKENNE.....	25
14.1	Matkustussääntö	25
15	YMPÄRISTÖVIESTINTÄ	26
16	LIITTEET	26
17	VOIMASSAOLOAIKA.....	26

1 JOHDANTO

Ja Jumala siunasi heidät ja sanoi heille:” Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa, tehkää se teidän alamaiseksenne ja hallitkaa meren kaloja, taivaan lintuja ja kaikkia eläviä olentoja, jotka liikkuvat maan päällä. (Moos 1:28)

Ylitornion ympäristödiplomin tavoitteena on seurakunnan kannustaminen ympäristötietouteen ja ottamaan käyttöön ympäristöystävällisiä käytäntöjä toiminnassaan ja yhteisössään. Ympäristöohjelmaan on kirjattu tavoitteet tulevaisuudelle seurakunnan ensimmäiseksi diplomikaudeksi 2025–2030. Tavoitteet on aikataulutettu ja niille on nimetty vastuhenkilö. Ympäristöohjelma noudattelee ympäristökatselmuksen rakennetta, ja se nostaa esiin asioita, joita tulevalla diplomikaudella on tarkoitus ylläpitää tai kehittää.

Seurakunnassa on tehty päätös kirkon ympäristöjärjestelmään liittymisestä vuonna 2023. Ympäristödiplomin ensimmäiset vaiheet on tehty yhteistyössä Pellon, Kolarin ja Ylitornion seurakunnan kesken vuonna 2023. Ympäristökatselmuksen sisältyi neljän päivän työpaja, jossa kirkkohallituksen ympäristövastaava Irene Erkkö oli asiantuntijana ja opastamassa työpajalaisia ympäristöjärjestelmään liittymisessä. Ympäristökatselmuksen ja työpajan tuloksia hyödyntäen laadimme seurakuntaan ympäristöohjelman. Ympäristöohjelma on laadittu Kirkon ympäristödiplomin käsikirjaa mukaillen ja Hämeenlinnan seurakuntayhtymän auditoidun ympäristöohjelman käsikirjan pohjalta.

Ympäristö-ohjelmassa on asetettu tavoitteita matkustamiseen, energiatalouteen, vedenkulutukseen, kierrätykseen, hankintoihin, asiakirjahallintaan, tuottavaan, tehokkaiseen ja ympäristönäkökulmat huomioivaan työntekemiseen.

2 HIILINEURAALI KIRKKO 2030-STRATEGIA

Suomen evankelisluterilainen kirkko on sitoutunut kansalliseen ja kansainväliseen työhön ilmastomuutoksen hillitsemiseksi tavoitellen lämpenemisen rajoittamista 1,5 asteeseen esiteollisesta ajasta. Kirkko on hiilineutraali vuonna 2030. Tällöin kasvihuonekaasupäästöjä on vähennetty 80 % nykytasosta ja loput 20 % kompensoidaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi kiinnittämällä huomiota seurakuntien omistamien metsien muodostamaan hiilivarastoon.

Tavoitteiden saavuttamiseksi kirkon kiinteistöjen ilmastopäästöt kartoitetaan. Kirkon omistamien metsien hiilivarasto ja hiilinielu arvioidaan seurakuntien metsävaratietojen perusteella. Kirkon hiilineutraalius toteutetaan paikallisseurakunnissa talouskohtaisesti. Kirkkohallitus auttaa seurakuntia tarjoamalla neuvontaa ja tukea.

Kirkko rohkaisee ja haastaa jäsenensä, muut yhteiskunnalliset toimijat ja päättäjät mukaan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliustavoitteisiin. Kirkko on merkittävä ilmastovaikuttaja Suomessa ja osana maailmanlaajuisia ekumeenista kirkkojen yhteisöä.

Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian tavoitteet:

Tavoite 1: Vähennetään kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjä

Tavoite 2: Vähennetään toiminnan hiilidioksidipäästöjä

Tavoite 3: Päästöt kompensoidaan

Tavoite 4: Kirkko vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnallisena toimijana ja keskustelijana

Tavoite 5: Seurakunnat sekä kirkon keskushallinto ovat sitoutuneita ilmastotyöhön

3 TALOUSPÄÄLLIKÖN TERVEHDYS

Ymmärrämme veden arvon, vasta sitten kun kaivo kuivuu.

4 YLITORNION SEURAKUNNAN TAVOITTEET KAUELLE 2025 - 2030

4.1 Ympäristötiedon lisääminen

Ylitornion seurakunnan tavoitteena on lisätä ympäristötietoutta henkilökunnalle ottamalla käyttöön ympäristöystävällisiä käytäntöjä toiminnassaan ja yhteisössään. Henkilökunta voi omalla esimerkillään ja osaamisellaan jakaa tietoa laajasti yhteisössä.

4.1.1 Toimenpiteet

- Seurakunnan verkkosivuille, someen ja paikallislehteen tiedotetaan ympäristöasioihin liittyvistä tavoitteista ja teoista.
- Tehdään painettu Osallistu ympäristötekoon -esite jaettavaksi.
- Luottamushenkilöille tiedotetaan ympäristöohjelmasta ja sen päivittämisestä.
- Henkilökuntaa informoidaan ympäristödiplomista ja sen vaatimista toimenpiteistä.

Vastuhenkilö Talouspäällikkö

4.2 Vähennetään toiminnan hiilidioksidipäästöjä

- Seurakunnassa suositetaan kestäviin hankintoihin liittymistä muun muassa osallistumalla ilmastoystävällisiin yhteishankintoihin.
- Ruokahävikkiä vähennetään ilmoittautumisen tärkeyden tiedottamisella.
- Seurakunnassa suositetaan vähäpäästöistä liikkumista ja mahdollisuuksien mukaan etäosallistumista suositetaan.
- Seurakunnan sijoitustoiminnassa huomioidaan ilmastotavoitteet. Seurakunta ei tee suoria sijoituksia fossiilisia polttoaineita tuottaviin yhtiöihin.
- Metsänhoidossa huomioidaan laajasti ympäristöarvot
- Toimitiloissa pyritään vuokraustoimintaa, omistamisen sijaan.

4.2.1 Toimenpiteet

- Hankinnoissa noudatetaan seurakunnan hankintaohjetta, jossa on huomioitu kestävä kehityksen hankintamalli.

Vastuhenkilö Talouspäällikkö

- Ruokatilaukset tilaisuuksiin pyritään minimoimaan, ruokahävikin vähentämiseksi, jatkamalla sähköisen ilmoittautumisen käyttöä tapahtumajärjestelyissä.
- Ylijäämäruoka pakastetaan mikäli se on hygieenisesti mahdollista. Pakasteruoka käytetään muissa tilaisuuksissa. Tarjolla pidetään myös kasvis vaihtoehtoa.

Vastuuhenkilö Tapahtuman järjestävä työntekijä

- Noudatetaan seurakunnan matkustusäytä. Matkustussäännössä suositetaan vähäpäästöistä liikkumista julkisilla kulkuvälineillä mahdollisuuksien mukaan ja parannetaan etäosallistumisen mahdollisuuksia koulutuksiin ja työryhmäkokouksiin. Suositetaan yhteiskyytejä.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö, kirkkoherra

- Sijoituksissa noudatetaan Kirkon ohjeistamaa ja seurakunnan hyväksymää vastuullista sijoitusstrategiaa.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö

- Hoidetaan asianhallintaa ja asiakirjahallintaa sähköisesti annettujen ohjeiden mukaisesti.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö

- Toimitaan metsänhoitosuunnitelman mukaisesti varmistamalla metsien hoito niin, että niiden tila hiilivarastoina ja arvo hiilinieluinä paranee.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö

- Toimitilat vuokrataan monitoimitilana, jotta käyttöaste paranee ja käyttökulut pienenevät

Vastuuhenkilö Talouspäälikkö

5 YMPÄRISTÖDIPLOMI, YMPÄRISTÖTYÖ

Ympäristötyön avulla:

- Viljelemme ja varjelemme luomakuntaa.
- Turvaamme ympäristön elinkelpoisuutta.
- Vaalimme luonnon monimuotoisuutta.
- Hillitsemme ilmastonmuutosta.
- Suuntaamme mahdollisuuksien mukaan kohden kirkon hiilineutraaliutta vuonna 2030
- Kilvoittelemme, jotta tekomme vastaavat sanojamme.
- Edistämme ennakoivaa ympäristöajattelua; teemme jo tänään sitä mitä laki vaatii huomenna.
- Etsimme kustannussäästöjä.
- Tehostamme toimintoja ja resurssien käyttöä.
- Nivomme ympäristöasiat osaksi seurakuntien toimintaa.
- Tavoittelemme jatkuvan parantamisen ihannetta.
- Kuuntelemme ja osallistamme seurakuntalaisia yhteiseen ympäristötyöhön.

5.1 Kirkon oma ympäristöjärjestelmä

Kirkon ympäristödiplomi on Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakuntia varten laatima ympäristöjärjestelmä. Sen avulla seurakunnat voivat kantaa ympäristövastuutaan. Ympäristötyön edistymistä seurataan jatkuvasti toimintasuunnitelmien ja toimintakertomusten avulla. Ympäristödiplomi on voimassa viisi vuotta. Seuraavalla hakukerralla arvioidaan ja kirjataan, miten ympäristötyö on edistynyt.

Vastuuhenkilö Ympäristövastaava

5.2 Ympäristödiplomikoulutus

Seurakunnan työntekijät tuntevat oman toimintansa ympäristövaikutukset sekä ympäristöohjelman sisällön. Ympäristöasiat sisällytetään uusien työntekijöiden ja muiden vastuunkantajien perehdytysaineistoihin. Työssä oleva henkilökunta informoidaan ympäristödiplomin tavoitteista ja toimenpiteistä.

Ympäristöön liittyvät asiakirjat ovat työntekijöiden saatavilla asiakirjaintrassa.

Vastuuhenkilö: Ympäristövastaava, kirkkoherra

5.3 Ympäristövastaava

Seurakunta nimeää ympäristövastaavan aina kirkkoneuvoston toimikaudeksi talouspäällikön tueksi.

Ympäristövastaavan tehtäviä ovat varmistaa, että:

- ympäristökatselmuksen tekeminen on koordinoitu
- ympäristöohjelman toteutumisen seuranta
- henkilökunnan ja muiden vastuunkantajien ympäristökoulutus yhteistyössä koulutuksesta vastaavien kanssa
- tiedotukseen osallistuminen yhteistyössä tiedotuksesta vastaavien kanssa.
- ympäristölainsäädännön muutosten seuraaminen
- ympäristöepäkohtiin liittyvien aloitteiden tekeminen
- yhteistyön tekeminen toisten seurakuntien, kuntien, kaupunkien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi

Vastuuhenkilö Kirkkoherra

5.4 Ympäristöohjelman seuranta

Ympäristöohjelman toteuttamisesta raportoidaan vuosittain kirkkoneuvostolle toimintakertomuksessa.

Ympäristödiplomin toteutusta seurataan kirkkoneuvoston kauden vaihtuessa, nimettäessä uutta ympäristövastavaa.

Vastuuhenkilö talouspäällikkö

5.5 Ympäristödiplomin uusiminen

Ympäristödiplomi on voimassa viisi kalenterivuotta. Diplomia on haettava uudestaan sen voimassaolon päättyessä. Tuolloin tulee laatia selvitys edellisen ympäristöohjelman toteutumisesta. Diplomin uusimiseen tähtäävä työ tulee aloittaa hyvissä ajoin.

Vastuuhenkilö talouspäällikkö, ympäristövastaava

5.6 Ympäristöviestintä

Seurakunnan viestintä tukee ympäristöviestinnän toteuttamisessa. Ympäristöviestinnässä on monta tasoa:

1. Operatiivinen viestintä työyhteisössä. Miten ympäristötyötä tehdään. Työohjeet. Ohjeet ja opasteet (esim. lajittelu).
2. Hallinnon taso: ympäristötyön suunnittelu ja raportointi, ja tästä viestiminen myös mediaan.
3. Viestintä osana ympäristötyötä: kerrotaan ympäristöystävällisistä ratkaisuista – kuinka seurakunnan toimintaan tai kiinteistöjä/hautausmaata käyttävät vierailijat voivat myös omalla toiminnallaan edistää ympäristötavoitteita.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö, ympäristövastaava

6 YMPÄRISTÖTYÖN VUOSIKELLO

Ympäristötyön vuosikello on osana ympäristökasvatussuunnitelmaa ja laadittu erillisenä asiakirjana.

Vastuuhenkilö Kirkkoherra

7 TOIMINTA JA TALOUS

Ympäristötyön tavoitteiden tulee näkyä seurakuntien toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä saavutusten toimintakertomuksissa.

7.1 Toiminta- ja taloussuunnitelmat

Ympäristötyö ja sen tavoitteet tuodaan osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua. Jokainen toimintasuunnitelman laatija voi hyödyntää tätä ympäristöohjelmaa, ja poimia siitä kohtia omaan toimintasuunnitelmaosioonsa. Ympäristötyön määrärahat voivat sisältyä kunkin työalan normaaliin talousarvioon ja erityisille painopisteille voidaan suunnitella erillisiä määrärahoja.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö, kirkkoherra

7.2 Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa raportoidaan vuosittain ympäristöasioiden ja ympäristöohjelman toteutumisesta. Jokainen työala arvioi onnistumistaan omalta osaltaan. Lisäksi toimintakertomukseen voidaan laatia yhteenvetokappale ympäristötyön etenemisestä.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö, kirkkoherra

7.3 Hankintaohjeet ja -koulutus

Hankintojen yhteydessä tehdään merkittäviä ympäristöön vaikuttavia päätöksiä. Hankintalain mukaan hankintayksikkö voi käyttää tarjousten vertailussa hinnan lisäksi vertailuperusteina sosiaalisia, ekologisia ja taloudellisia vastuullisuustekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon seurakuntien hankintaohjeissa. Hankintoja tekeville työntekijöitä ohjeistaan hankintojen ympäristönäkökulmista.

Hankintojen ympäristöhaittoja voidaan vähentää tehokkaimmin vähentämällä hankintoja. Siksi hankinnoista vastaavien tulee aina selvittää vaihtoehtoisia tapoja tyydyttää tarpeita; tuotteiden yhteiskäyttö, lainaus- ja vuokrauspalvelu, korjaus ja kunnostus, pitkäikäisten ja laadukkaitten tuotteiden suosiminen ja tuotteiden korvaaminen palvelulla.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö, kirkkoherra

7.4 Ympäristömerkityt tuotteet ja ympäristösertifikaatit

Seurakuntien käyttämiä ympäristömerkittyjä tuotteita ovat kaikki puhdistustuotteet, wc-paperit ja tulostuspaperit. Hankintoja tehdessä otetaan huomioon, olisiko tuotteesta saatavissa ympäristömerkitty ja taloudellisesti hyväksyttävä vaihtoehto.

Vastuuhenkilö Talouspäälikkö

7.5 Uusio- ja kierrätystuotteet

Seurakuntien toimintaryhmien käyttämät askartelumateriaalit ovat pääosin kierrätysmateriaaleja. Työntekijöiden talousarvio määrärahalla tehtävät ostot, hankitaan uusio- ja kierrätystuotteita aina kun mahdollista.

Vastuuhenkilö: Jokainen hankintoja tekevä

7.6 Vastuullinen sijoittaminen

Seurakunta on pitkäjänteinen sijoittaja, jonka tavoitteena on varmistaa sijoituskohteidensa hyvä tuotto ja arvonkehitys pitkällä aikavälillä. Vastuullinen yritys, joka huomioi ympäristö-, sosiaaliset ja hyvään hallintotapaan liittyvät näkökulmat toiminnassaan, on kannattavampi sijoituskohde pitkällä aikajänteellä johtuen muun muassa tehokkaammasta riskienhallinnasta sekä uusien liiketoiminnallisten mahdollisuuksien tuomasta kilpailuedusta.

Seurakunnan sijoitusstrategiassa huomioidaan Kirkon eläkerahaston laatimat vastuullisen sijoittamisen ohjeet (2018) ja Ilmastonmuutosstrategia (2016). Vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaan seurakunta. Seurakunnan sijoituksia ohjaa sijoitusstrategia.

Vastuuhenkilö Talouspäälikkö

7.7 Hiilineutraalius ja päästöjen kompensointi

Seurakunta pyrkii olemaan lähes hiilinegatiivinen. Tähän tavoitteeseen päästään huolehtimalla siitä, että seurakunnan metsiin sitoutuu vuosittain enemmän hiilidioksidia

kuin sitä päästetään ilmaan seurakuntien toiminnassa. Selvitetään mahdollisuudet niiden ilmastopäästöjen kompensointiin, joita ei ole teknisesti tai taloudellisesti järkevää vähentää muilla keinoilla.

Seurakunta seuraa ohjaa metsien hiilensidontakykyä metsäsuunnitelman avulla.

Kasvihuonepäästöjen syntymistä pyritään vähentämään:

- Energiankulutusta vähennetään, ja energiaa hankitaan vastuullisesti tuotetuista lähteistä.
- Ruokapalveluita kehitetään ilmastoystävällisempään suuntaan. Hävikkiruuan syntymistä ehkäistään.
- Vähennetään turhia hankintoja ja hankitaan vastuullisesti.
- Lajittelemalla ja kierrättämällä edistetään kiertotaloutta ja vähennetään jätettä.
- Vähennetään liikenteen päästöjä huomioimalla toiminnassa liikkumisratkaisut.
- Luovutaan tarpeettomista kiinteistöistä kiinteistöstrategian mukaisesti.
- Rakennuksien käyttöastetta parannetaan

Vastuuhenkilö: Henkilökunta, ympäristövastaava

7.8 Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia

Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia edistävät kestävästä kehitystä. Toimintakertomuksessa raportoidaan vuosittain lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan ohjatut varat sekä vapaaehtoisesti kerätyt avustusvarat suhteessa ulkoisiin toimintakuluihin. Tavoitetaso on vähintään 2 %, johon pyritään lisäämällä vapaaehtoista avustustoimintaa.

Vastuuhenkilö Talouspäällikkö

8 YMPÄRISTÖKASVATUS

Ympäristökasvatuksen tulee olla tavoitteellista ja mielekkäällä tavalla haastavaa. Se käsittää koko ihmisen kasvun kaaren. Ympäristökasvatuksen keskeisenä menetelmänä on tekemällä oppiminen. Luomakunta on läsnä messun esirukouksessa ja ehtoollisen asettamiseen kuuluvassa rukouksessa. Luomakunta on esillä myös päiväkerhossa ja rippikoulussa. Ympäristökasvatus antaa seurakuntalaisille mahdollisuuden toimia ympäristön ja oman seurakunnan parhaaksi.

8.1 Ympäristökasvatus

8.1.1 Hartaus- ja jumalanpalveluselämä

Seurakunnassa jumalanpalveluselämässä vietetään luomakunnan sunnuntaita ja ympäristöteemat ovat osa hartaus- ja jumalanpalveluselämää ympäri vuoden.

Vastuuhenkilö Kirkkoherra

8.1.2 Ympäristökasvatus kasvun kaaren eri vaiheissa

Ympäristöteemoja käsitellään varhaiskasvatuksessa, varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä sekä aikuistyössä ikäkausitasoisesti ja erityispiirteet huomioiden.

Vastuuhenkilö Kirkkoherra

8.1.3 Leirit, retket ja tapahtumat

Tapahtumissa huomioidaan ympäristökasvatus leireillä, retkillä ja tapahtumissa järjestetään teemallisia tapahtumia. Järjestelyissä huomioidaan ympäristöystävällisyys.

Vastuuhenkilö Tapahtuman järjestäjä

8.1.4 Rippikoulu ja isostoiminta

Järjestetään osa rippikoulu- ja isostoiminnasta luontoaiheisena ja tutustutaan Vihreä-ripari toimintamalliin.

Vastuuhenkilö Kirkkoherra, rippikoulusta vastaavat

8.1.5 Verkostoyhteistyö

Tehdään ympäristökasvatuksessa yhteistyötä toisten seurakuntien, kuntien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa.

Vastuuhenkilö Kirkkoherra, talouspäällikkö

8.2 Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello

Seurakuntien viestintä rohkaisee ja haastaa seurakuntalaisia mukaan ympäristötyöhön. Vuosikello helpottaa huomioimaan ympäristöasiat eri vuodenaikoina.

Vastuuhenkilö Kirkkoherra

8.3 Ympäristökasvatussuunnitelma

Ympäristökasvatussuunnitelma on osa seurakunnan kasvatustyötä. Ympäristökasvatussuunnitelma on esitetty erillisenä asiakirjana.

9 JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS OSA HIILINEUTRAALISUUTTA

Jätteiden tuottamisesta ja kertakäyttökulttuurista tulisi siirtyä kiertotalouteen. Tuotteiden huolto ja uudelleenkäyttö ovat tärkeä osa kiertotaloutta. Materiaaleja ei hukata jätteeksi, vaan niistä syntyy yhä uudelleen uusia tuotteita. Kohtuullisuus kuuluu myös vakaana osana kiertotalouteen. Jätteeksi päätyy vain vähän ja harkitusti, sekin lajitellun kautta.

9.1 Jätelaki

Jätelain tavoitteena on vähentää jätteiden määrää. Seurakunnassa huolehditaan siitä, että työntekijät tuntevat jätelain tavoitteet.

Jätelain mukainen etusijajärjestys:

1. Jätteen synnyn ehkäisy
2. Jätteen hyödyntäminen tuotteina
3. Jätteen hyödyntäminen materiaalina
4. Jätteen hyödyntäminen energiana
5. Jätteen loppukäsittely

Vastuuhenkilö Suntio, jätehuoltovastaava

9.2 Kunnalliset jätehuoltomääräykset

Jätehuollosta vastaavat työntekijät perehdytetään paikallisiin jätehuolto- ja jätteenkäsittelytiloihin koskeviin määräyksiin ja tiloihin

Vastuuhenkilö Suntio, jätehuoltovastaava

9.3 Vaaralliset jätteet

Seurakunnalla on nimetty vaarallisista jätteistä vastaava henkilö. Käyttöturvallisuustiedotteet ja vahingontorjuntavälineistö ovat helposti saatavilla. Vaarallisten kemikaalien asianmukaisesta varastoinnista ja jatkokäsittelystä huolehditaan.

Ympäristöohjelmaa kirjoitettaessa vaarallisia jätteitä seurakunnassa on vähän. Niitä ovat lähinnä paristot, loisteputkilamput ja muutamia maalipurkkeja.

Vastuuhenkilö Suntio, jätehuoltovastaava

9.4 Jätehuoltovastaava ja -koulutus

Seurakunnalla on nimetty jätehuoltovastaava. Hänen tehtävänsä on koordinoida seurakunnan jätehuolto- ja huolehtia, että jätetilat ja lajittelun mahdollisuus ovat kunnossa.

Vastuuhenkilö Suntio, jätehuoltovastaava

9.5 Kiertotalous

Seurakunta ottaa kiertotalouden periaatteet huomioon toiminnassaan.

korjataan uuden hankkimisen sijaan

- lainataan ja vuokrataan ostamisen sijaan
- hankitaan palveluita tavarain sijaan
- vähennetään tulosten ja kopioiden määrää
- hyödynnetään ylijäämämateriaaleja eri toiminnoissa
- osallistutaan kirpputoritoimintaan

Vastuuhenkilö Henkilökunta

9.6 Lajittelun mahdollistaminen ja kompostointi

Lajittelumahdollisuus ja -ohjeet löytyvät lähellä työpisteitä. Kompostia seurakunnalla ei ole. Biojäte toimitetaan lähimpään kompostiin mahdollisuuksien mukaan.

Vastuuhenkilö Suntio, jätehuoltovastaava

9.7 Jätteen määrän vähentäminen ja kierrätys

Syntyvän jätteen määrää pyritään vähentämään. Lajitellaan mahdollisimman paljon syntyvää jätettä mm. muovipakkaukset, kartonki, lasi, metalli, sähkö- ja elektroniikkajromu, vaatteet

Tapahtumissa ja kokouksissa etsitään vaihtoehtoja kertakäyttöastioiden käytölle. Silloin, kun niiden käyttäminen on välttämätöntä, ne lajitellaan kartonkiin käytön jälkeen. Seurakuntien toimielinten kokousten asiakirjat toimitetaan ensisijaisesti sähköisesti.

Vastuuhenkilö Suntio, jätehuoltovastaava

10 KEITTIÖ JA RUOKA

Seurakunnan keittiöt ja ruokapalvelut voivat olla merkittävä osa seurakunnan ympäristöohjelmaa. Ylitornion seurakunnalla ei ole omaa keittiötä, vaan palvelu tilataan yrittäjiltä. Seurakunta huomioi ruokapalvelua tilattaessa vaihtoehtoisena myös kasvispitoiset tarjoilut. Mahdollisuuksien puitteissa suositaan lähiruokaa. Uusiutuvasta materiaalista valmistettuja astioita käytetään silloin, kun niiden käyttäminen on järkevää.

Vastuuhenkilö Henkilökunta

11 KIINTEISTÖT JA NIIDEN HOITAMINEN

Seurakuntien energiaratkaisuilla on suuri merkitys talouden ja ympäristön sekä kirkon hiilineutraaliuden toteuttamisen kannalta.

11.1 Energiavastaava

Seurakuntien kiinteistöistä vastaavista henkilöistä yksi on nimetty energiavastaavaksi. Hänen tehtäviään ovat:

- koordinoida energiankulutuksen vähentämiseksi tehtäviä toimenpiteitä

Vastuuhenkilö Suntio, energiavastaava

11.2 Kiinteistöjen käyttö ja ylläpito

Seurakunta huomioi ekologisuuden kiinteistönhuolto- ja puhtaanapitotoimenpiteissä. Työntekijöille järjestetään tarvittaessa rakentamiseen, kiinteistönhoitoon ja puhtaanapitoon liittyvää ympäristökoulutusta.

Seurakunnan kiinteistöt vaativat säännöllistä ylläpitoa ja huoltoa. Seurakunnalle voi olla haastavaa ylläpitää kiinteistöjä niiden ylläpitokustannusten takia, jonka vuoksi on järkevää luopua kiinteistöistä, joiden käyttö on vähäistä tai ei vastaa tämän päivän toiminnan tarvetta.

Ylitornion seurakunnalla on kiinteistöstrategia. Strategiassa määritetään rakennusten käyttöä koskevat suuntaviivat tuleville vuosille.

Ylitornion seurakunnalla on sähköinen kiinteistönhuoltokirja, Therefore. Siihen kirjaataan kiinteistöissä tehdyt toimenpiteet. Seurakunnan rakennuksia ja arvoesineistöä koskevat perustiedot ovat tallennettuna Basis-rekisteriin.

Vastuuhenkilö Suntio, talouspäällikkö

11.3 Uusiutuva energia

Seurakunta kilpailuttaa energian yhteishankintana kuntien ja lähiseurakuntien kanssa. Sähkönhankintakilpailutuksissa asetetaan hankinnassa mukana olevien yhteisöjen yhteiset hankintakriteerit, joissa huomioidaan uusiutuvilla energialähteillä tuotettua energiaa painoarvona.

Vastuuhenkilö

Talouspäällikkö

11.4 Energiankulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuus

Tehdään tarvittavia toimenpiteitä energiankulutuksen vähentämiseksi.

Kiinteistömäärän väheneminen vähentää energiankulutusta ja lisää energiatehokkuutta. Uudisrakentamisessa, korjauskohteissa ja investoinneissa otetaan huomioon energiatehokkuus lämmityksessä, sähkön käytössä ja valaisimissa sekä niiden säätömahdollisuus.

Vastuuhenkilö

Talouspäällikkö

12 HAUTAUSMAAT- JA VIHERALUEET

Kirkon ympäristödiplomi ohjaa seurakuntia hoitamaan ja ylläpitämään puistomaisia hautausmaita ympäristömyönteisesti, jotta myös tulevaisuudessa omaiset ja muut hautausmailla vierailevat voivat kokea ne levollisina ja lohduttavina ympäristöinä.

Hautausmailla on monta merkitystä. Ne kertovat kulttuuriympäristöinä paikkakunnan henkilöhistoriasta ja pysäyttävät satunnaisen kävijän maamme historian äärelle sankarihaudoilla ja yhteismuistomerkeillä. Hautausmaat ovat hoidettuina osa paikkakuntansa ”puutarhoja” ja hiilinieluja. Hautausmaiden monilajinen puusto ja muu kasvillisuus mahdollistavat linnuille pesintä- ja suojapaikkoja. Kukkivat pensaat ja perennaryhmät lisäävät hyönteisten ja perhosten runsautta.

12.1 Hautausmaiden hoitosuunnitelmat

Hautausmaiden hoitosuunnitelmissa otetaan huomioon ylläpidon ympäristönäkökulmat.

Vastuhenkilö Suntio, talouspäällikkö

12.2 Perennahoito

Seurakunnan istutusalueilla suositaan yksivuotisten kesäkukkien sijaan monivuotisia kasveja.

Haudanhoitosopimusasiakkaille voidaan tarjota tulevaisuudessa perinteisen kesäkukkahoidon kukkapesätöntä haudan pintahoitoa tai luonnontilaista hoitoa. Näiden eduista kerrotaan asiakkaille ja ne hinnoitellaan kilpailukykyisesti. Hankinnoissa otetaan huomioon, että kesäkukkataimien talvikaudella alkava kasvatus kasvihuoneissa kuluttaa paljon energiaa, vettä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita. Taimien ruukuista syntyy muovijätettä. Hautausmailla tulisi suosia Suomen ilmasto-olosuhteisiin sopeutuneita monivuotisia kasvilajeja.

Sankarihaudoilla toteutetaan perennahoitoa.

Vastuhenkilö Talouspäällikkö, suntio, ympäristövastaava

12.3 Hautausmaiden ja viheralueiden kulttuuriarvojen inventointi

Hautausmaiden ja viheralueiden kulttuuriarvojen inventointi on käsitelty hautausmaan hoitosuunnitelmassa. Seurakunnassa ei ole tehty kulttuuriarvojen inventointia. Inventointien perusteella on syytä tarkastella, tulisiko joitakin kohteita suojella ja säilyttää.

Vastuhenkilö Talouspäällikkö

12.4 Kevyemmän hoidon alueet

Hautausmaiden hoitosuunnitelmiin sisällytetään kevyemmän hoidon alueita. Ne voivat olla esimerkiksi niittymäisiä tai ketomaisia vyöhykkeitä. Leikattavaa nurmialuetta voidaan vähentää vaihtamalla sitä kuntaan, pensaisiin tai perennoihin. Luonnonkukka-alueita voidaan myös perustaa.

Vastuuhenkilö Suntio, talouspäällikkö, ympäristövastaava

12.5 Vieraslajien torjunta

Seurakunta tunnistaa ja paikallistaa vieraslajit alueillaan, ja hävittää ne. Tätä varten voidaan järjestää talkoita yhteistyössä seurakuntien kanssa.

Vastuuhenkilö Suntio, ympäristövastaava, talouspäällikkö

12.6 Kemikaalihaittojen ehkäisy

Viheralueiden hoidossa suositetaan myrkyttömiä kasvinsuojeluaineita ja -menetelmiä. Rikkaruohojen hävittämisessä suositetaan mekaanista torjuntaa kuten kitkemistä. Suositetaan luonnonlannoitteita ja hidasvaikutteisia lannoitteita.

Vastuuhenkilö suntio

12.7 Vedenkulutuksen pienentäminen

Kasteluun käytetään mahdollisimman vähän vesijohtovettä.

- Käytetään kukkien altakastelualtaita
- Valitaan kasvillisuus kasvupaikan mukaan
- Käytetään istutuksille katteita
- Käytetään vesihanoja, ei saaveja (turvallisempia vaihtoehtoja pieneläimille)

Vastuuhenkilö Suntio

12.8 Hautojen hoito

Tiedotetaan hautausmaakävijöitä oppain ympäristönäkökulmista, kuten esimerkiksi:

- suosimme perennahoitoa
- vältämme tekokukkia
- vältämme syyskanervien runsasta käyttöä
- suosimme hautalyhtyjä
- korjaamme lyhdyt pois kesäksi
- emme käytä lasipurkkeja kukkamaljakkoina
- lajittelemme jätteemme

Ohjelmaa kirjoitettaessa seurakunta kartoittaa hoitohaudoille soveltuvia perennoja.

Vastuuhenkilö suntio, ympäristövastaava, talouspäällikkö

12.9 Hautausmaiden ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntäminen

Pyritään järjestämään hautausmailla talkoita, kiertokävelyitä ym. tapahtumia yhteistyössä seurakuntien ja kotiseutuyhdistysten kanssa.

Vastuuhenkilö suntio, ympäristövastaava, talouspäällikkö

12.10 Hiljaisuuden alueet

Seurakunnalla on kaksi muistelupaikkaa, jotka ovat tarkoitettu vierailijoiden ja omaisten hiljentymiseen, läheisten muistelemiseen ja rukouspaikaksi jokaisen henkilökohtaisen tahdon mukaan.

Vastuuhenkilö suntio, ympäristövastaava, talouspäällikkö

13 METSÄT JA LUONNONALUEET

Kestävässä metsänhoidossa otetaan huomioon puuntuotanto, hiilinielu ja -varasto, metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja virkistyskäyttö.

13.1 Metsänhoitosuunnitelma

Seurakunnan metsänhoitosuunnitelma ohjaa metsien käyttöä. Metsänhoitosuunnitelman päivityksessä ympäristönäkökulmat huomioidaan.

Vastuuhenkilö talouspäällikkö

13.2 Metsien sertifiointi

Seurakunnan metsät on sertifioitu PEFC-järjestelmän mukaan.

Vastuuhenkilö talouspäällikkö

13.3 Vapaaehtoinen luontokohteiden suojelu

Seurakunnalla on vapaaehtoinen luonnonsuojelualue.

13.4 Lintujen pesimärauhan kunnioittaminen

Metsänhoidollisissa hakkuissa toteutetaan lintujen pesintärauha.

Vastuuhenkilö talouspäällikkö

13.5 Metsien monimuotoisuuden turvaaminen

Metsänhoitosuunnitelman päivitysten yhteydessä varmistetaan täsmällisesti ja riittävän sitovasti metsien kestävä hoito ja käyttö: säilytetään metsien monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus.

Kestävää metsänhoitoa toteutetaan esimerkiksi:

- suositetaan metsän jatkuvaa kasvatusta ja sekametsiä
- vältetään laajoja avohakkuita huomioiden metsän terveys ja kasvukunto sekä tarve vaihtaa puulajia
- metsitetään puuttomia alueita
- jätetään suojavyöhykkeitä
- maanmuokkaukset tehdään maanpintaa vähiten paljastavilla tavoilla
- metsistä ei korjata kantoja
- hakkuutähteet kerätään energiapuuksi
- käytetään luontoystävällistä lannoitusta
- tehdään taimikon varhaisperkaukset, taimikonhoidot ja harvennushakkuut oikea-aikaisesti

- otetaan huomioon metsän monikäyttömahdollisuudet, kuten riistametsänhoito
- ennallistetaan ja hoidetaan kulttuurikohteita
- lisätään lahopuun määrää jättämällä kuolleet puut metsään pois lukien merkittävät myrsky- ja kirjanpainaumat
- säästetään lehtipuita
- ei raivata tarpeettomasti alikasvosta pois
- ei perata oja, vaan siirrytään turvemaiden metsän jatkuvaan kasvatukseen

Vastuhenkilö

Taluspäällikkö

13.6 Virkistyskäyttö ja viljelymaat

Metsät ja suot tuottavat puun lisäksi muun muassa marjoja, sieniä ja virkistystä. Seurakunta mahdollistaa viheralueidensa virkistyskäytön.

Seurakunta luovuttaa maata lampaiden tms. laiduntamiseen.

14 LIIKENNE

Liikenteellä on kasvihuonekaasujen merkittävänä päästölähteenä suuri vaikutus ilmastomuutokseen. Seurakunnan työhön kuuluu kuitenkin ihmisten tapaaminen ja kokoontuminen. Tarpeettomasta autoilusta ja matkustamisesta pitäisi voida luopua. Järkevä liikkuminen auttaa vähentämään ympäristövaikutuksia ja edistää terveyttä, yhteisöllisyyttä ja taloudellista säästöä. Liikkumisen lisääminen jalan tai pyöräillen edistää terveyttä ja on ekologista.

Sähköauton latauspisteitä on muiden toimijoiden toimesta rakennettu lähelle seurakunnan toimipisteitä. Tarvittaessa näitä voidaan käyttää.

14.1 Matkustussääntö

Henkilökunnan työmatkat ovat sellaisia, että julkinen liikenne ei palvele sitä eikä moottoriton vaihtoehto ole usein miten mahdollinen. Liikkumisen vähentäminen autoilla, esim. Kimppakyydein ja etätyön mahdollisuus vähentää päästöjä ja ympäristöhaittoja.

Näin saadaan sekä ajallista että taloudellista säästöä. Toimintamalli on tuottava ja tehokas.

Ylitornio seurakunnassa suositaan kimpapakyytejä, pidetään kokouksia Teamsin avulla. Matkustussääntö on seurakunnan ohjesäännössä. Etätyön tekeminen on mahdollistettu kaikille työntekijöille työluonteeseen sopivasti.

Seurakunnassa noudatetaan laadittua matkustussääntöä.

Vastuuhenkilö Talouspäälikkö

15 YMPÄRISTÖVIESTINTÄ

Ympäristöviestintä on osa seurakunnan viestintäsuunnitelmaa. Ympäristöviestinnän osuus on erillisenä asiakirjana.

16 LIITTEET

Katselmustaulukko 2025

Ympäristöviestintäsuunnitelma 2025–2030

Ympäristökasvatussuunnitelma 2025–2030

Ympäristötyönvuosikello, päivitetään tarvittaessa

17 VOIMASSAOLOAIKA

Ympäristöohjelma on voimassa viisi vuotta, v. 2025–2030.